

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

[૨૦૧૨] ૮ એસ.સી.આર. ૯૩૪

કમિશનર ઓફ ઇન્કમ ટેક્સ-II

વિરુદ્ધ

મેસર્સ ફૂલિ ઉત્પાદન મંડી સમિતિ

(સિવિલ અપીલ નં. ૭૦૪૦/૨૦૧૨ વગેરે)

૨૭ સપ્ટેમ્બર, ૨૦૧૨

[એસ.એચ. કાપડિયા, સી.જે.આઈ., અને મદન બી. લોકુર, ન્યાયમૂર્તિ]

ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૬૧: કલમો ૧૧(૧)(એ) અને ૨(૧૫) -
કરદાતા-માર્કેટ કમિટી કે જે રાજ્ય ફૂલિ ઉત્પાદન મંડી અધિનિયમ હેઠળ
સ્થપાયેલ છે અને ૧૯૬૧ ના એક્ટની કલમ ૧૨એએ હેઠળ નોંધાયેલ છે - તેના
ભંડોળને મંડી પરિષદ (અધિનિયમ હેઠળ સ્થપાયેલ અન્ય સંસ્થા) ને તબદીલ
કરવા માટે વૈધાનિક રીતે બંધાયેલ છે - ભંડોળની આ તબદીલી કલમ ૧૧(૧)

(એ) ના અર્થ અંતર્ગત ધર્માદા હેતુ માટે આવકનો વિનિયોગ ગણાશે કે કેમ –
ઠેરવ્યું: ૧૯૬૧ ના એક્ટની કલમ ૨(૧૫) ની દ્રષ્ટિએ સામાન્ય લોક
ઉપયોગિતાના ઉદ્દેશ્યની ઉન્નતિ માટે સદર અધિનિયમ ઘડવામાં આવ્યો હતો –
કરદાતા દ્વારા કરવામાં આવેલ તબદીલી કલમ ૧૧(૧)(એ) હેઠળ ધર્માદા હેતુ
માટે (જેમાં સામાન્ય લોક ઉપયોગિતાના ઉદ્દેશ્યની ઉન્નતિનો સમાવેશ થાય છે)
તેની આવકનો વિનિયોગ ગણાશે – ઉત્તર પ્રદેશ કૃષિ ઉત્પાદન મંડી
અધિનિયમ, ૧૯૬૪ – કલમ ૧૨.

કલમ ૧૨(૧) – મંડી સમિતિ (કરદાતા) દ્વારા મંડી પરિષદને ભંડોળની
તબદીલી – ૧૯૬૧ ના એક્ટની કલમ ૧૧(૧)(એ) હેઠળ આવકનો વિનિયોગ
બને છે કે કેમ – આકારણી અધિકારીનું એવું ઠેરવવું કે કરદાતા કલમ ૧૨(૧)
હેઠળ મુક્તિ મેળવવા હકદાર નથી કારણ કે પરિષદને કરદાતા દ્વારા આપવામાં
આવેલ ફાળો સ્વૈચ્છિક નહોતો પરંતુ વૈધાનિક જરૂરિયાત હતો – ઠેરવ્યું:
આકારણી અધિકારીએ કલમ ૧૨(૧) લાગુ કરવામાં ભૂલ કરી – કલમ ૧૨(૧)
અને કલમ ૧૧(૧)(ડી) સ્વૈચ્છિક ફાળા સાથે સંબંધિત છે જ્યારે પ્રસ્તુત કેસમાં
વિવાદ કલમ ૧૧(૧)(એ) હેઠળ મંડી પરિષદને રકમની તબદીલી સાથે
સંબંધિત હતો.

પ્રસ્તુત અપીલોમાં વિચારણા માટેનો પ્રશ્ન એ હતો કે શું કરદાતા-મંડી
સમિતિ દ્વારા મંડી પરિષદને તબદીલ કરવામાં આવેલ રકમ ઈન્કમ ટેક્સ એક્ટ,

૧૯૬૧ ની કલમ ૧૧(૧)(એ) ના અર્થ અંતર્ગત ધર્માદા હેતુઓ માટે આવકનો વિનિયોગ ગણાશે?

મહેસૂલ વિભાગે એવી દલીલ કરી હતી કે કરદાતા માત્ર એક માધ્યમ છે જે મંડી શુલ્ક (ફી) એકત્રિત કરે છે અને ફીનો ઉપયોગ કરદાતા દ્વારા નહીં પરંતુ પરિષદ દ્વારા (જેના હિસાબો ચકાસી શકાય તેવા નથી) કરવામાં આવે છે તે હકીકતને ધ્યાનમાં લેતાં પરિષદને તબદીલ કરાયેલ રકમ સદર એક્ટની કલમ ૧૧(૧)(એ) ના અર્થ અંતર્ગત આવકનો વિનિયોગ બનશે નહીં.

અપીલો ફગાવી દેતાં, કોર્ટે

ઠેરવ્યું: ૧.૧ ઉત્તર પ્રદેશ કૃષિ ઉત્પાદન મંડી અધિનિયમ, ૧૯૬૪ ની વૈધાનિક યોજના કે જેનો ઉદ્દેશ્ય ઈન્કમ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૬૧ ની કલમ ૨(૧૫) હેઠળ આવે છે તેને ધ્યાનમાં રાખતાં, એમાં કોઈ શંકા નથી કે કરદાતા સદર એક્ટની કલમ ૧૧(૧)(એ) ની શરતો સંતોષે છે. કરદાતા [જે ૧૯૬૧ ના એક્ટની કલમ ૧૨એએ હેઠળ નોંધાયેલ સંસ્થા છે] દ્વારા તેની મિલકતમાંથી મેળવેલ આવક ધર્માદા હેતુઓ માટે વિનિયોગ કરવામાં આવી છે જેમાં સામાન્ય લોક ઉપયોગિતાના ઉદ્દેશ્યની ઉન્નતિનો સમાવેશ થાય છે. [પેરા ૬] [૯૪૨-૬-૭]

૧.૨ પ્રસ્તુત કેસમાં, વિભાગે સદર એક્ટની કલમ ૧૨એએ હેઠળનું રજીસ્ટ્રેશન પાછું ખેંચ્યું નથી. સદર એક્ટની કલમ ૧૦(૨૦) અને કલમ ૧૦(૨૯) ના સુધારા પછી પણ, કરદાતા સદર એક્ટની કલમ ૧૨એએ હેઠળનું

રજીસ્ટ્રેશન ભોગવવાનું ચાલુ રાખે છે કારણ કે કરદાતા એ સદર એક્ટની કલમ ૨(૧૫) ની દ્રષ્ટિએ સામાન્ય લોક ઉપયોગિતાના ઉદ્દેશ્યની ઉન્નતિ માટે સદર અધિનિયમની કલમ ૧૨ હેઠળ વૈધાનિક રીતે સ્થપાયેલ માર્કેટ કમિટી છે. તદુપરાંત, મંડી પરિષદે સદર અધિનિયમના હેતુઓ માટે આ રકમનો ઉપયોગ કર્યો છે કે કેમ તેની ચકાસણી કરવાનું અને શોધી કાઢવાનું વિભાગ માટે હંમેશાં ખુલ્લું છે. [પેરા ૫] [૯૪૧-ડી-૭]

૧.૩ સદર અધિનિયમની કલમ ૧૯(૨) હેઠળ, અધિનિયમના હેતુઓ પૂર્ણ કરવા માટે કરદાતા દ્વારા કરવામાં આવેલ તમામ ખર્ચ [જેમાં ખેડૂતો અને કૃષિકારોને ધિરાણ સુવિધાઓ આપવી તેમજ માર્કેટ એરિયામાં વિકાસ કામોનું નિર્માણ કરવાનો સમાવેશ થાય છે] માર્કેટ કમિટી ફંડમાંથી ચૂકવવાનો રહે છે અને વધારાની રકમ, જો કોઈ હોય તો, નિયત કરવામાં આવે તેવી રીતે રોકાણ કરવાની રહે છે. સદર અધિનિયમમાં આવકનો વિનિયોગ દર્શાવતો આ એક સંજોગ છે. તે જ રીતે, સદર અધિનિયમની કલમ ૧૯-બી(૨) હેઠળ, કરદાતા માર્કેટ એરિયાના વિકાસના હેતુઓ માટે માર્કેટ ડેવલપમેન્ટ ફંડનો વિનિયોગ કરવા માટે વૈધાનિક રીતે બંધાયેલ છે. કલમ ૧૯-બી(૩) હેઠળ, કરદાતા માર્કેટ ડેવલપમેન્ટ ફંડમાં જમા રહેલી રકમનો ઉપયોગ કૃષિકારો, ઉત્પાદકો અને બજાર ફી ચૂકવનારાઓને સુવિધાઓ વિસ્તારવા માટે કરવા માટે વૈધાનિક રીતે બંધાયેલ છે. માર્કેટ ડેવલપમેન્ટ ફંડનો ઉપયોગ માર્કેટ ચાર્જના વિકાસ માટે પણ વૈધાનિક રીતે કરવાનો રહે છે. તે જ રીતે, કલમ ૧૯(૫) હેઠળ માર્કેટ કમિટી [મંડી સમિતિ] દ્વારા તેના સભ્યો પાસેથી મેળવેલ તમામ ફાળો માર્કેટ કમિટી

[કરદાતા] દ્વારા ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય માર્કેટિંગ ડેવલપમેન્ટ ફંડમાં વૈધાનિક રીતે ચૂકવવામાં આવશે. આ જોગવાઈઓ સ્પષ્ટપણે સદર અધિનિયમ હેઠળ સ્થાપિત વૈધાનિક ભંડોળમાં કરદાતાની આવકનો વિનિયોગ દર્શાવે છે. [પેરા ૬]
[૯૪૨-એ-ઈ]

૨. આ બાબતો પૈકી એકમાં, આકારણી અધિકારીએ ઠેરવ્યું હતું કે કરદાતા સદર એક્ટની કલમ ૧૨(૧) હેઠળ મુક્તિનો લાભ મેળવવા માટે હકદાર નથી કારણ કે પરિષદને આપવામાં આવેલ ફાળો સ્વૈચ્છિક નહોતો પરંતુ એક વૈધાનિક જરૂરિયાત હતો. આવો નિષ્કર્ષ યોગ્ય નથી. સદર અધિનિયમ વાંચતાં સ્પષ્ટ થાય છે કે અધિનિયમમાં "ફાળો" (કોન્ટ્રિબ્યુશન) શબ્દ એ સંદર્ભમાં છે કે જે સભ્યો મંડી સમિતિ દ્વારા વૈધાનિક રીતે રાખવામાં આવેલા ભંડોળ(નો)માં ફાળો આપે છે, જે માત્ર મંડી પરિષદના ભંડોળ(નો)માં રકમ(મો) તબદીલ કરે છે. નીચેની અદાલત/સત્તાવાળાઓ દ્વારા ઘડવામાં આવેલ પ્રશ્ન પણ એવો છે કે "શું મંડી સમિતિ દ્વારા તબદીલ કરવામાં આવેલ રકમ સદર એક્ટની કલમ ૧૧(૧) (એ) હેઠળ આવકનો વિનિયોગ ગણાશે". તેથી, કલમ ૧૧(૧)(ડી) હેઠળ અથવા કલમ ૧૨(૧) હેઠળ સ્વૈચ્છિક ફાળાનો પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થતો નથી. કલમ ૧૧(૧)(ડી) અથવા કલમ ૧૨(૧) ના સંદર્ભમાં "નિયંત્રણ" નો પ્રશ્ન પ્રસ્તુત હોઈ શકે છે. જો કે, પ્રસ્તુત કેસમાં ઘડાયેલ પ્રશ્ન કલમ ૧૧(૧)(એ) હેઠળ આવકના વિનિયોગ સાથે સંબંધિત છે. તેથી, આકારણી અધિકારીએ કલમ ૧૨(૧) લાગુ કરવામાં ભૂલ કરી હતી. સદર અધિનિયમની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને એવું ઠેરવવામાં આવે છે કે મંડી સમિતિ દ્વારા રકમની તબદીલી

સદર એક્ટની કલમ ૧૧(૧)(એ) હેઠળ આવકનો વિનિયોગ બને છે. [પેરા ૭]
[૯૪૩-બી-ઈ; ૯૪૪-એ]

સિવિલ એપેલેટ જ્યુરિસ્ટિક્શન : સિવિલ અપીલ નં. ૭૦૪૦/૨૦૧૨.

આઈટીએ નં. ૧૦૨/૨૦૦૯ માં અલ્હાબાદ ખાતેની હાઈકોર્ટ ઓફ
જ્યુડિકેયર, લખનૌ બેન્ચ, લખનૌના તારીખ ૪.૧૨.૨૦૦૯ ના ચુકાદા અને
હુકમ સામે.

સાથે

૨૦૧૨ ની સી.એ. નં. ૭૦૪૧, ૭૦૪૨, ૭૦૪૪, ૭૦૪૫, ૭૦૪૬,
૭૦૪૭, ૭૦૪૮, ૭૦૪૯, ૭૦૫૦, ૭૦૫૧, ૭૦૫૨, ૭૦૫૩, ૭૦૫૪,
૭૦૫૫, ૭૦૫૬, ૭૦૫૭, ૭૦૫૮, ૭૦૫૯, ૭૦૬૦, ૭૦૬૧, ૭૦૬૨,
૭૦૬૩, ૭૦૬૪, ૭૦૬૫, ૭૦૬૬, ૭૦૬૭, ૭૦૬૮, ૭૦૬૯, ૭૦૭૦,
૭૦૭૧, ૭૦૭૨, ૭૦૭૩, ૭૦૭૪, ૭૦૭૫, ૭૦૭૬, ૭૦૭૭, ૭૦૭૮,
૭૦૭૯, ૭૦૮૦, ૭૦૮૧, ૭૦૮૨, ૭૦૮૩, ૭૦૮૪, ૭૦૮૫, ૭૦૮૬,
૭૦૮૭, ૭૦૮૮, ૭૦૮૯, ૭૦૯૦, ૭૦૯૧, ૭૦૯૨, ૭૦૯૩, ૭૦૯૪, ૭૦૯૫
અને ૭૦૯૬.

અપીલકર્તા તરફથી અરિજિત પ્રસાદ, રાહુલ કૌશિક, સાધના સંધુ,
અનિલ કટિયાર (બી.વી. બલરામ દાસ વતી).

સામાવાળા તરફથી આકર્ષ ગર્ગ, સુનિલ કુમાર જૈન, ડૉ. રાકેશ ગુપ્તા,
પૂનમ આહુજા, રાની કિયાલા, સુનિલ કુમાર.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ એસ.એચ. કાપડિયા, સી.જે.આઈ. દ્વારા
આપવામાં આવેલ:

૧. બંને પક્ષોના વિદ્વાન વકીલશ્રીઓને સાંભળવામાં આવ્યા.

વિલંબ માફ કરવામાં આવે છે.

લીવ મંજૂર કરવામાં આવે છે.

૨. સિવિલ અપીલોનો આ સમૂહ વિભાગ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવ્યો છે.

૩. સિવિલ અપીલોના આ સમૂહમાં નિર્ણય માટે ઉપસ્થિત થતો પ્રશ્ન નીચે
મુજબ છે:

"શું કરદાતા દ્વારા મંડી પરિષદને તબદીલ કરવામાં આવેલી રકમ ઈન્કમ
ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૬૧ ની કલમ ૧૧(૧)(એ) ના અર્થ અંતર્ગત ધર્માદા
હેતુઓ માટે આવકનો વિનિયોગ ગણાશે?"

૪. મેસર્સ કૃષિ ઉત્પાદન મંડી સમિતિ, પ્રસ્તુત કેસમાં સામાવાળા-
કરદાતા, ઉત્તર પ્રદેશ કૃષિ ઉત્પાદન મંડી અધિનિયમ, ૧૯૬૪ [જે હવે પછી
"૧૯૬૪ નો અધિનિયમ" તરીકે ઉલ્લેખિત છે] હેઠળ નિગમિત અને નોંધાયેલ
માર્કેટ કમિટી છે. કરદાતા ૧૯૬૪ ના અધિનિયમની કલમ ૧૬ અનુસાર પોતાની

પ્રવૃત્તિઓ ચલાવે છે, જે હેઠળ તેણે માર્કેટ એરિયામાં નિર્દિષ્ટ કૃષિ પેદાશોના વેચાણ અને ખરીદી માટે સુવિધાઓ પૂરી પાડવાની આવશ્યકતા છે. સદર માર્કેટ કમિટીના સભ્યોમાં ઉત્પાદકો, દલાલો, કૃષિકારો, વેપારીઓ, કમિશન એજન્ટો અને આડતિયાઓનો સમાવેશ થાય છે. કરદાતાની આવકનો સ્ત્રોત ખરીદદારો અને તેમના એજન્ટો પાસેથી માર્કેટ ફી તરીકે એકત્રિત થતી આવક, કૃષિ પેદાશોના વેચાણ અને ખરીદી પર ડેવલપમેન્ટ સેસ અને વેપારીઓ પાસેથી લાયસન્સ ફીના સ્વરૂપમાં છે. ૧૯૬૪ ના અધિનિયમ હેઠળ, મુખ્યત્વે, બે અલગ અસ્તિત્વ અથવા સંસ્થાઓ છે. એક મંડી સમિતિ [કરદાતા] છે અને બીજી મંડી પરિષદ છે. નિર્દિષ્ટ માર્કેટ એરિયા માટે ૧૯૬૪ ના અધિનિયમની કલમ ૧૨ હેઠળ મંડી સમિતિ [બોર્ડ] સ્થાપિત અને નિગમિત કરવામાં આવે છે. ૧૯૬૪ ના અધિનિયમની કલમ ૧૬, અન્ય બાબતોની સાથે, માર્કેટ કમિટીના કાર્યો અને ફરજો સાથે સંબંધ ધરાવે છે. ૧૯૬૪ ના અધિનિયમની કલમ ૧૬(૧) હેઠળ, નિર્દિષ્ટ કૃષિ પેદાશોના વેચાણ અને ખરીદી માટે મંડી પરિષદ દ્વારા સમયાંતરે નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવે તેવી સુવિધાઓ પૂરી પાડવા માટે ૧૯૬૪ ના અધિનિયમ, તે હેઠળ બનેલા નિયમો અને પેટા-નિયમોની જોગવાઈઓનો અમલ કરવાની માર્કેટ કમિટી પર વૈધાનિક જવાબદારી છે. ૧૯૬૪ ના અધિનિયમની કલમ ૧૭ મંડી સમિતિની સત્તાઓ સાથે સંબંધ ધરાવે છે. કલમ ૧૭(૩), અન્ય બાબતોની સાથે, રાજ્ય સરકાર દ્વારા નિયત કરવામાં આવે તેવા દરે માર્કેટ એરિયામાં નિર્દિષ્ટ કૃષિ પેદાશોના વેચાણના વ્યવહારો પર ચૂકવવાપાત્ર માર્કેટ ફી વસૂલવાની અને એકત્રિત કરવાની મંડી સમિતિને સત્તા

આપે છે. કલમ ૧૭(૩)(બી) હેઠળ, મંડી સમિતિને ડેવલપમેન્ટ સેસ વસૂલવાની અને એકત્રિત કરવાની પણ સત્તા આપવામાં આવી છે. કલમ ૧૭(૪) હેઠળ, મંડી સમિતિએ ૧૯૬૪ ના અધિનિયમના હેતુઓ માટે માર્કેટ કમિટી ફંડનો ઉપયોગ કરવાનો રહે છે. કલમ ૧૭(૫-એ) હેઠળ, મંડી સમિતિ મંડી પરિષદ અને મંડી સમિતિ વચ્ચે પરસ્પર સંમત થાય તેવા નિયમો અને શરતો પર મંડી પરિષદને લોન પણ આપી શકે છે. કલમ ૧૯ માર્કેટ કમિટી ફંડની રચના અને તેના ઉપયોગ સાથે સંબંધ ધરાવે છે. કલમ ૧૯(૧) નિયત કરે છે કે મંડી સમિતિ દ્વારા મેળવવામાં આવેલ તમામ નાણાં "માર્કેટ કમિટી ફંડ" નામના ભંડોળમાં જમા કરવામાં આવશે. કલમ ૧૯(૨), અન્ય બાબતોની સાથે, જણાવે છે કે ૧૯૬૪ ના અધિનિયમના હેતુઓ પૂર્ણ કરવા માટે કમિટી દ્વારા કરવામાં આવેલ તમામ ખર્ચ માર્કેટ કમિટી ફંડમાંથી ચૂકવવામાં આવશે અને વધારાની રકમ, જો કોઈ હોય તો, નિયત કરવામાં આવે તેવી રીતે રોકાણ કરવામાં આવશે. જે ખર્ચ કરવાના છે અને ઉધારવાના છે તે કલમ ૧૯(૩) માં દર્શાવવામાં આવ્યા છે. ૧૯૬૪ ના અધિનિયમની કલમ ૧૯-બી માર્કેટ ડેવલપમેન્ટ ફંડની સ્થાપના સાથે સંબંધ ધરાવે છે. કલમ ૧૯-બી હેઠળ, મંડી સમિતિ "માર્કેટ ડેવલપમેન્ટ ફંડ" નામનું ભંડોળ સ્થાપશે જેમાં મંડી પરિષદ દ્વારા સમયાંતરે નિર્દેશ આપવામાં આવે તેવી રકમો જમા કરવામાં આવશે. કલમ ૧૯-બી(૨) હેઠળ, માર્કેટ ડેવલપમેન્ટ ફંડનો ઉપયોગ માર્કેટ એરિયાના વિકાસ માટે કરવામાં આવશે. કલમ ૧૯-બી(૩) હેઠળ, જે હેતુઓ માટે માર્કેટ ડેવલપમેન્ટ ફંડનો ઉપયોગ કરવામાં આવશે તે દર્શાવવામાં આવ્યા છે. ૧૯૬૪ ના

અધિનિયમની કલમ ૨૬-એ મંડી પરિષદ [બોર્ડ] ની સ્થાપના સાથે સંબંધ ધરાવે છે. ૧૯૬૪ ના અધિનિયમ હેઠળ, બોર્ડ એક નિગમિત સંસ્થા રહેશે. કલમ ૨૬-પી, અન્ય બાબતોની સાથે, જણાવે છે કે મંડી પરિષદ [બોર્ડ] નું પોતાનું ભંડોળ હશે જેને સ્થાનિક ભંડોળ ગણવામાં આવશે અને જેમાં કલમ ૨૬-પીપી હેઠળ સ્ટેટ માર્કેટિંગ ડેવલપમેન્ટ ફંડમાં જમા કરવા માટે જરૂરી નાણાં સિવાય, બોર્ડ દ્વારા અથવા તેના વતી મેળવેલ તમામ નાણાં જમા કરવામાં આવશે. કલમ ૨૬-પીપી હેઠળ, મંડી પરિષદ [બોર્ડ] માટે સ્ટેટ માર્કેટિંગ ડેવલપમેન્ટ ફંડ સ્થાપવામાં આવ્યું છે જેમાં કલમ ૧૯(પ) હેઠળ માર્કેટ કમિટી પાસેથી મળેલી રકમ જમા કરવામાં આવશે. કલમ ૧૯(પ), અન્ય બાબતોની સાથે, જણાવે છે કે દરેક માર્કેટ કમિટી ડેવલપમેન્ટ સેસ તરીકે વસૂલ કરેલી પોતાની કુલ આવકમાંથી નિર્દિષ્ટ દરે મંડી પરિષદ [બોર્ડ] ને ફાળો ચૂકવશે. માર્કેટ કમિટી [મંડી સમિતિ] તરફથી સદર ચૂકવણી કલમ ૨૬-પીપી હેઠળ સ્ટેટ માર્કેટિંગ ડેવલપમેન્ટ ફંડમાં જમા કરવામાં આવશે. સ્ટેટ માર્કેટિંગ ડેવલપમેન્ટ ફંડનો ઉપયોગ મંડી પરિષદ [બોર્ડ] દ્વારા કલમ ૨૬-પીપી(૨) હેઠળ દર્શાવેલ હેતુઓ માટે કરવામાં આવશે. કલમ ૨૬-પીપીપી સેન્ટ્રલ મંડી ફંડની સ્થાપના સાથે સંબંધ ધરાવે છે જેમાં પેટા-કલમ (૧) માં નિર્દિષ્ટ રકમ જમા કરવામાં આવશે. કલમ ૨૬-પીપીપી(૨), અન્ય બાબતોની સાથે, જણાવે છે કે આર્થિક રીતે નબળી અને અવિકસિત માર્કેટ કમિટીઓને સહાય પૂરી પાડવા માટે મંડી પરિષદ [બોર્ડ] દ્વારા સેન્ટ્રલ મંડી ફંડનો ઉપયોગ કરવામાં આવશે; આ ભંડોળનો ઉપયોગ માર્કેટ એરિયામાં લિંક રોડ, માર્કેટ ચાર્ડ અને અન્ય વિકાસ કાર્યોના

નિર્માણ, જાળવણી અને સમારકામ માટે તેમજ રાજ્ય સરકાર અથવા બોર્ડ દ્વારા નિર્દેશ આપવામાં આવે તેવા અન્ય હેતુઓ માટે કરવામાં આવશે.

૫. એ બાબત વિવાદમાં નથી કે મંડી સમિતિ અને મંડી પરિષદ બંને ઇન્કમ ટેક્સ એક્ટ, ૧૯૬૧ [જે હવે પછી "૧૯૬૧ નો એક્ટ" તરીકે ઉલ્લેખિત છે] ની કલમ ૧૨એએ હેઠળ યોગ્ય રીતે નોંધાયેલ છે. એ બાબત પણ વિવાદમાં નથી કે, ૧ એપ્રિલ, ૨૦૦૩ થી અમલમાં આવેલ ફાઇનાન્સ એક્ટ નં. ૨/૨૦૦૨ દ્વારા કલમ ૧૦(૨૦) અને કલમ ૧૦(૨૯) ના સુધારા પછી, "સ્થાનિક સત્તામંડળ" (લોકલ ઓથોરિટી) શબ્દે પોતાનો મર્યાદિત અર્થ ગુમાવી દીધો છે અને તેથી, કરદાતાએ [માર્કેટ કમિટીએ] અન્ય કોઈપણ સંસ્થા કે વ્યક્તિની જેમ ૧૯૬૧ ના એક્ટની કલમ ૧૧(૧)(એ) સાથે વાંચતા કલમ ૧૨એએ ની શરતો સંતોષવી પડશે. વિભાગ તરફથી ઉપસ્થિત વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી રાજીવ દત્તાના જણાવ્યા અનુસાર, ફાઇનાન્સ એક્ટ નં. ૨/૨૦૦૨ ના સદર સુધારાને ધ્યાનમાં લેતાં, કરદાતાએ દર્શાવ્યું પડશે કે સંબંધિત આકારણી વર્ષ દરમિયાન, ટ્રસ્ટ હેઠળ રાખવામાં આવેલી મિલકતમાંથી આવક મેળવવામાં આવી છે અને સદર આવકનો ધર્માદા હેતુઓ માટે વિનિયોગ કરવામાં આવ્યો છે. વિદ્વાન વકીલશ્રીના જણાવ્યા મુજબ, જો કોઈ ૧૯૬૪ ના અધિનિયમની યોજનાનું વિશ્લેષણ કરે તો એ સ્પષ્ટ થાય છે કે કરદાતા દ્વારા મંડી પરિષદને તબદીલ કરાયેલ રકમ ૧૯૬૧ ના એક્ટની કલમ ૧૧(૧)(એ) ના અર્થ અંતર્ગત ધર્માદા હેતુઓ માટે આવકનો વિનિયોગ બની શકે નહીં, કારણ કે કરદાતા [મંડી સમિતિ] માત્ર એક માધ્યમ છે જે મંડી શુલ્ક [ફી] એકત્રિત કરે છે જ્યારે સદર

મંડી શુલ્કનો ઉપયોગ કરદાતા દ્વારા નહીં પરંતુ અન્ય એન્ટિટી એટલે કે મંડી પરિષદ દ્વારા કરવામાં આવે છે, જેના હિસાબો ચકાસી શકાય તેવા નથી અને તેથી, વિભાગના જણાવ્યા મુજબ, આવી આવકને ૧૯૬૧ ના એક્ટની કલમ ૧૧(૧)(એ) હેઠળ મુક્તિનો લાભ મળશે નહીં. અમને આ દલીલમાં કોઈ યોગ્યતા જણાતી નથી. આ કેસમાં, અમે ૧૯૬૪ ના અધિનિયમની યોજનાનું વિશ્લેષણ કર્યું છે. આ કેસમાં, વિભાગે ૧૯૬૧ ના એક્ટની કલમ ૧૨એએ હેઠળનું રજીસ્ટ્રેશન પાછું ખેંચ્યું નથી. આ કેસમાં, અમારો સંબંધ માત્ર એ પ્રશ્ન સાથે છે કે "શું મંડી સમિતિ દ્વારા એકત્રિત કરાયેલ રકમ મંડી પરિષદ [બોર્ડ] ને તબદીલ કરવી એ ૧૯૬૧ ના એક્ટની કલમ ૧૧(૧)(એ) હેઠળ ધર્માદા હેતુઓ માટે આવકનો વિનિયોગ ગણાશે?" ૧૯૬૧ ના એક્ટની કલમ ૧૦(૨૦) અને કલમ ૧૦(૨૯) ના સુધારા પછી પણ, કરદાતા ૧૯૬૧ ના એક્ટની કલમ ૧૨એએ હેઠળનું રજીસ્ટ્રેશન ભોગવવાનું ચાલુ રાખે છે કારણ કે કરદાતા એ ૧૯૬૧ ના એક્ટની કલમ ૨(૧૫) ની દ્રષ્ટિએ સામાન્ય લોક ઉપયોગિતાના ઉદ્દેશ્યની ઉત્પત્તિ માટે ૧૯૬૪ ના અધિનિયમની કલમ ૧૨ હેઠળ વૈધાનિક રીતે સ્થપાયેલ માર્કેટ કમિટી છે. [૧૯૬૪ ના અધિનિયમની કલમ ૧૬ પણ જુઓ]. તદુપરાંત, મંડી પરિષદે ૧૯૬૪ ના એક્ટના હેતુઓ માટે આ રકમનો ઉપયોગ કર્યો છે કે કેમ તેની ચકાસણી કરવાનું અને શોધી કાઢવાનું વિભાગ માટે હંમેશાં ખુલ્લું છે.

૬. પ્રશ્ન એ છે કે "આવકનો વિનિયોગ" દ્વારા આપણે શું સમજીએ છીએ? આ ચુકાદો ૧૯૬૪ ના અધિનિયમની વૈધાનિક યોજના પૂરતો મર્યાદિત છે.

૧૯૬૪ ના અધિનિયમની કલમ ૧૯(૨) હેઠળ, ૧૯૬૪ ના અધિનિયમના હેતુઓ પૂર્ણ કરવા માટે કરદાતા દ્વારા કરવામાં આવેલ તમામ ખર્ચ [જેમાં ખેડૂતો અને કૃષિકારોને ધિરાણ સુવિધાઓ પૂરી પાડવી તેમજ માર્કેટ એરિયામાં વિકાસ કામોનું નિર્માણ કરવાનો સમાવેશ થાય છે] માર્કેટ કમિટી ફંડમાંથી ચૂકવવાનો રહે છે અને વધારાની રકમ, જો કોઈ હોય તો, નિયત કરવામાં આવે તેવી રીતે રોકાણ કરવાની રહે છે. ૧૯૬૪ ના એક્ટમાં આવકનો વિનિયોગ દર્શાવતો આ એક સંજોગ છે. તે જ રીતે, ૧૯૬૪ ના અધિનિયમની કલમ ૧૯-બી(૨) હેઠળ, કરદાતા માર્કેટ એરિયાના વિકાસના હેતુઓ માટે માર્કેટ ડેવલપમેન્ટ ફંડનો વિનિયોગ કરવા માટે વૈધાનિક રીતે બંધાયેલ છે. કલમ ૧૯-બી(૩) હેઠળ, કરદાતા માર્કેટ ડેવલપમેન્ટ ફંડમાં જમા રહેલી રકમનો ઉપયોગ કૃષિકારો, ઉત્પાદકો અને બજાર ફી ચૂકવનારાઓને સુવિધાઓ વિસ્તારવા માટે કરવા માટે વૈધાનિક રીતે બંધાયેલ છે. માર્કેટ ડેવલપમેન્ટ ફંડનો ઉપયોગ માર્કેટ ચાર્જના વિકાસ માટે પણ વૈધાનિક રીતે કરવાનો રહે છે. તે જ રીતે, કલમ ૧૯(૫) હેઠળ માર્કેટ કમિટી [મંડી સમિતિ] દ્વારા તેના સભ્યો પાસેથી મેળવેલ તમામ ફાળો માર્કેટ કમિટી [કરદાતા] દ્વારા ઉત્તર પ્રદેશ સ્ટેટ માર્કેટિંગ ડેવલપમેન્ટ ફંડમાં વૈધાનિક રીતે ચૂકવવામાં આવશે. આ જોગવાઈઓ સ્પષ્ટપણે ૧૯૬૪ ના અધિનિયમ હેઠળ સ્થાપિત વૈધાનિક ભંડોળમાં કરદાતાની આવકનો વિનિયોગ દર્શાવે છે. ૧૯૬૪ ના અધિનિયમની વૈધાનિક યોજના કે જેનો ઉદ્દેશ્ય ૧૯૬૧ ના એક્ટની કલમ ૨(૧૫) હેઠળ આવે છે તેને ધ્યાનમાં રાખતાં, એમાં કોઈ શંકા નથી કે કરદાતા ૧૯૬૧ ના એક્ટની કલમ ૧૧(૧)(એ) ની શરતો સંતોષે છે.

કરદાતા [જે ૧૯૬૧ ના એક્ટની કલમ ૧૨એએ હેઠળ નોંધાયેલ સંસ્થા છે] દ્વારા પોતાની મિલકતમાંથી મેળવેલ આવક ધર્માદા હેતુઓ માટે વિનિયોગ કરવામાં આવી છે જેમાં સામાન્ય લોક ઉપયોગિતાના ઉદ્દેશ્યની ઉન્નતિનો સમાવેશ થાય છે. પરિણામે, અમને હાઈકોર્ટના વાદગ્રસ્ત ચુકાદામાં હસ્તક્ષેપ કરવાનું કોઈ કારણ જણાતું નથી.

૭. પૂર્ણ કરતાં પહેલાં, એક મુદ્દો સ્પષ્ટ કરવાની જરૂર છે. આ બાબતો પૈકી એકમાં, આકારણી અધિકારીએ એવું ઠેરવ્યું હતું કે, કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં, કરદાતા ૧૯૬૧ ના એક્ટની કલમ ૧૨એએ હેઠળ નોંધાયેલ હોવા છતાં, ૧૯૬૧ ના એક્ટની કલમ ૧૨(૧) હેઠળ મુક્તિનો લાભ મેળવવા માટે હકદાર નથી, કારણ કે કરદાતા ૧૯૬૪ ના અધિનિયમ હેઠળ મંડી પરિષદના ભંડોળમાં ફાળો આપવા માટે વૈધાનિક રીતે બંધાયેલ હતો. તેથી, આકારણી અધિકારીના જણાવ્યા મુજબ, કોઈ સ્વૈચ્છિક ફાળો નહોતો. આવા સ્વૈચ્છિક ફાળાના અભાવે, આકારણી અધિકારીના મત મુજબ, પ્રસ્તુત કરદાતા ૧૯૬૧ ના એક્ટની કલમ ૧૨(૧) હેઠળ મુક્તિના લાભનો દાવો કરવા હકદાર નહોતો. અમને આકારણી અધિકારીના આ તારણમાં કોઈ યોગ્યતા જણાતી નથી. શરૂઆતમાં જ એ ઉદ્દેશ કરવો જરૂરી છે કે આકારણી અધિકારી ૧૯૬૪ ના એક્ટની યોજના સમજી શક્યા નથી. ૧૯૬૪ ના અધિનિયમ (એક્ટ) નું વાંચન કરતાં સ્પષ્ટ થાય છે કે અધિનિયમમાં "ફાળો" (કોન્ટ્રિબ્યુશન) શબ્દ એ સંદર્ભમાં છે કે જે સભ્યો મંડી સમિતિ દ્વારા વૈધાનિક રીતે રાખવામાં આવેલા ભંડોળ(નો)માં ફાળો આપે છે, જે સમિતિ માત્ર મંડી પરિષદના ભંડોળ(નો)માં

રકમ(મો) તબદીલ કરે છે. નીચેની અદાલત/સત્તાવાળાઓ દ્વારા ઘડવામાં આવેલ પ્રશ્ન પણ એવો છે કે "શું મંડી સમિતિ દ્વારા તબદીલ કરાયેલ રકમ ૧૯૬૧ ના એક્ટની કલમ ૧૧(૧)(એ) હેઠળ આવકનો વિનિયોગ ગણાશે". તેથી, કલમ ૧૧(૧)(ડી) હેઠળ અથવા કલમ ૧૨(૧) હેઠળ સ્વૈચ્છિક ફાળાનો પ્રશ્ન ઉપસ્થિત થતો નથી. કલમ ૧૧(૧)(ડી) હેઠળ અથવા કલમ ૧૨(૧) ના સંદર્ભમાં "નિયંત્રણ" નો પ્રશ્ન પ્રસ્તુત હોઈ શકે છે. જો કે, પ્રસ્તુત કેસમાં ઘડાયેલ પ્રશ્ન કલમ ૧૧(૧)(એ) હેઠળ આવકના વિનિયોગ સાથે સંબંધિત છે. તેથી, આકારણી અધિકારીએ કલમ ૧૨(૧) લાગુ કરવામાં ભૂલ કરી હતી. કલમ ૧૧(૧) ધર્માદા હેતુઓ માટે રાખવામાં આવેલી મિલકતમાંથી "આવક" ની ચાર બાબતો સાથે સંબંધ ધરાવે છે. આવકની આ ચાર બાબતો આવકની અલગ અને ભિન્ન બાબતો છે. કલમ ૧૧(૧)(ડી) આવકની ચોથી બાબત સાથે સંબંધ ધરાવે છે. કલમ ૧૧(૧)(ડી), અન્ય બાબતોની સાથે, એવી ચોક્કસ સૂચના સાથે કરવામાં આવેલા સ્વૈચ્છિક ફાળાના સ્વરૂપમાં મળેલી આવકનો ઉલ્લેખ કરે છે કે તે ટ્રસ્ટ અથવા સંસ્થાના કાયમી ભંડોળ (કોર્પસ) નો ભાગ બનશે, જ્યારે કલમ ૧૨(૧) બિન-કોર્પસ સ્વૈચ્છિક ફાળાનો ઉલ્લેખ કરે છે. પ્રસ્તુત કેસમાં, ૧૯૬૧ ના એક્ટની કલમ ૧૧(૧)(ડી) કે કલમ ૧૨(૧) બંનેમાંથી કોઈ આકર્ષાતી નથી. પ્રસ્તુત કેસમાં, સાંકડો વિવાદ એ છે કે, શું કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં, રાજ્ય કૃષિ ઉત્પાદન મંડી પરિષદને વૈધાનિક રીતે તબદીલ કરવામાં આવેલી રકમ ૧૯૬૧ ના એક્ટની કલમ ૧૧(૧)(એ) હેઠળ ધર્માદા હેતુઓ માટે આવકનો વિનિયોગ ગણાશે? ૧૯૬૪ ના અધિનિયમની જોગવાઈઓને જોતાં

અમે ઠરાવીએ છીએ કે મંડી સમિતિ દ્વારા રકમની તબદીલી ૧૯૬૧ ના એક્ટની કલમ ૧૧(૧)(એ) હેઠળ આવકનો વિનિયોગ બને છે.

૮. ઉપરોક્ત કારણોસર, વિભાગ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી આ સિવિલ અપીલો ખર્ચ અંગેના કોઈપણ આદેશ વિના ફગાવી દેવામાં આવે છે.

અપીલો ફગાવી દેવામાં આવી.

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.